

Cad a bhí ag teastáil ónár bplandaí?

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh trí dhá phlanda an ranga a chur taobh le taobh agus a fhiafraí cé acu a bhfuil cuma shláintiúil air sula ndéantar aon tomhas. Fill ar cheist an tionscadail agus ar na tuair a rinneadh níos luaithe, agus ainmnigh an focal 'fianaise' mar eochairfhocal an lae inniu. Tomhaiseann na grúpaí airde an dá phlanda i gceintiméadair, breacann siad an dath agus an dlús ar an loga breathnóireachta, agus ansin cuireann siad na torthaí le chéile i mbarrachairt idirghníomhach an taifeadáin sonraí. Críochnaigh le Dialann an Imscrúdaithe: líníocht lipéadaithe agus abairt amháin, bunaithe ar fhianaise, faoin méid a theastaíonn ó phlandaí.

Cuspóirí foghlama

- Breathnú ar na difríochtaí idir plandaí a fásadh faoi dhá chineál dálaí agus iad a thaifeadadh, ag baint úsáide as an loga breathnóireachta agus as tomhais an lae inniu
- Teacht ar chonclúid faoin méid is cosúil a theastaíonn ó phlandaí chun fás go maith, ag baint úsáide as fianaise ón loga breathnóireachta

Sula mbuailfidh an clog – ullmhúchán

Tabhair plandaí an dá shocrú agus na logaí breathnóireachta chuig boird na ngrúpaí (nó sraith chomhroinnte amháin chun tosaigh). Rialóir amháin do gach grúpa; coinnigh na rialóirí den bhord go dtí go mbeidh an tús 'tabhair faoi deara' thart. Oscail an taifeadán sonraí idirghníomhach ar an gclár bán idirghníomhach agus na colúin 'Dálaí' agus 'Airde (cm)' réidh.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
plandaí i gcupáin thrédhearcacha ó níos luaithe sa tionscadal seo (an dá shocrú)	2	grúpa	seomra ranga	sraith chomhroinnte amháin den dá shocrú don rang ar fad ar an mbord tosaigh
logaí breathnóireachta ó níos luaithe sa tionscadal seo	1	dalta	seomra ranga	loga breathnóireachta grúpa amháin, roinnte idir beirt dalta
rialóir trédhearcach 30 cm	1	grúpa	seomra ranga	stiall de pháipéar a bhfuil cearnóga ceintiméadair air, a úsáidtear mar stiall airde
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	páipéar bán le spásanna ceannteidil, tarraingthe ag an múinteoir, do bhreathnuithe agus don chonclúid

Pointe sábháilteachta

Nigh na lámha tar éis plandaí agus múirín a láimhseáil; ná blais síolta ná ithir. Coinnigh taca leis an gcupán le linn tomhais — ná tarraingítear duilleoga agus ná prioctar péacáin leochaileacha.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** Cuir plandaí an dá shocrú áit a bhfeicfidh gach páiste iad. Coinnigh siar na rialóirí. Fiafraigh cé acu planda atá níos glaise, níos dlúithe nó seargtha — fan le tabhairt faoi deara amháin. Meabhraigh don rang nach ionann i gcónaí níos airde agus níos sláintiúla: is féidir le péacáin a fhásann sa dorchadas a bheith fada, caol agus lag.
- **Cuimhnigh ar ár gceist:** Fill ar cheist an ranga agus iarr ar roinnt páistí an tuar a rinne siad níos luaithe a léamh ón loga breathnóireachta. Ná scríobh ar an gclár ach an focal 'fianaise' agus brí ghearr leis; bain úsáid ó bhéal as an bhfocal 'dálaí' agus tú ag díriú ar gach socrú fíor. Má fhógraíonn páiste cad a theastaíonn ó phlandaí, tabhair ar ais dó é: 'Feicimis an léiríonn ár bplandaí é sin dúinn inniu.'
- **Breathnaigh agus déan comparáid:** Léirigh tomhas cúramach amháin ar dtús: an rialóir díreach ón múirín nó ón olann chadáis go dtí an barr is airde, agus léigh na ceintiméadair os ard. Ansin tomhaiseann na grúpaí an dá phlanda agus scríobhann siad ainm an dá shocrú agus an dá airde ar an loga breathnóireachta sula bhfágann siad an bord. Siúil timpeall agus fiafraigh cad eile a thugann siad faoi deara seachas airde — dath, duilleoga, gais.
- **Cuirimis ár dtomhais airde le chéile:** Oibrigh an taifeadán sonraí idirghníomhach go bríomhar: léann reathaí amháin ó gach grúpa an dá airde ón loga breathnóireachta agus clóscríobhann tusa dhá ró. Taispeáin an bharrachairt agus fiafraigh cé acu barraí is airde nó is giorra, agus ansin an dtagann an airde leis an méid a chonaic na súile maidir le dath agus dlús. Taifead 0 cm murar fhás planda — is fianaise fhíor é sin.
- **Taifeadaimis a bhfuaireamar amach:** Dhá thasc amháin ar an leathanach i nDialann an Imscrúdaithe: an dá phlanda a tharraingt nó a lipéadú, le hairde gach planda agus difríocht amháin nach mbaineann le hairde, agus ansin abairt ghearr amháin mar chonclúid. Abair na tosaithe abairte os ard agus tú ag siúl timpeall: Thug mé faoi deara...; Bhí cuma ... ar an bplanda a raibh ... aige; Sílim go dteastaíonn ... ó phlandaí mar... Seiceáil go mbaineann an abairt le fianaise an lae inniu, ní le fíric a chuimhnítear ó leabhar.
- **Cad a theastaíonn ó phlandaí?:** Athluaigh smaointe na ndaltaí go dtí go ndeir an rang féin 'teastaíonn ... ó phlandaí'. Scríobh an abairt chomhaontaithe ar an gclár mar aon leis an bhfianaise a thacaíonn léi. Tarraing amach gur comharthaí sláinte iad a bheith níos glaise agus níos dlúithe, agus gurb é an breathnú thar thréimhse ama a d'fhág go raibh an difríocht le feiceáil.

Cad ba cheart a fheiceáil

Ba cheart go mbeadh cuma níos glaise agus níos dlúithe ar phlandaí a fuair solas (nó uisce), agus gais níos láidre acu. Is minic a bhíonn plandaí a fhástar sa dorchadas mílítheach agus fada caol — d'fhéadfadh siad a bheith níos giorra nó níos faide, ach bíonn cuma níos laige orthu. D'fhéadfadh plandaí nach bhfuair uisce a bheith seargtha, tirim nó gan ach beagán fáis déanta acu. Má tá planda ón dorchadas níos airde, féach air sin mar fhianaise ar easpa solais, ní mar chruthúnas gur fearr an dorchadas. Má bhíonn cuma an-chosúil le chéile ar an dá cheann, labhair go hionraic: b'fhéidir nach raibh go leor ama ann nó go ndeachaigh solas isteach.

Ceacht 7

Míthuisceantí agus idirghabhálacha

- **Má tá an planda níos airde, d'fhás sé níos fearr.** — Taispeáin péacán mílíteach, fada caol in aice le ceann níos giorra agus níos glaise. Fiafraigh cé acu a bhfuil cuma níos sláintiúla air, ag baint úsáide as dath agus dlús, ní as uimhir an rialóra amháin.
- **Tá an planda is laige go dona nó marbh, mar sin ní áirítear é.** — Cuir an planda is laige i láthair mar fhianaise úsáideach: is í an difríocht a insíonn dúinn cad a bhí ag teastáil ón bplanda. Áirítear torthaí nach rabhtas ag súil leo freisin.
- **Ní theastaíonn ach ithir ó phlandaí chun fás.** — Aontaigh gur choinnigh an ithir nó an ollann chadáis an síol, agus ansin díriú aird ar ais ar an dá shocrú: léiríonn fianaise an lae inniu gurb é an solas agus/nó an t-uisce a rinne an fhíordhifríocht.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Meaitseáil focail le pictiúir (glas/mílíteach, dlúth/tanaí) roimh an tomhas; scríobh eochairfhocal don pháiste ar an leathanach sa Dialann más gá. • Is leor comparáid leis na súile amháin mura bhfuil grúpa cinnte faoin rialóir.	• Cuir nóta amháin nach mbaineann le hairde, mar shampla líon na nduilleog nó dath an ghais, in aice leis an dá airde ar an loga breathnóireachta.	• Scríobh abairt 'mar...' níos iomláine a nascann an tuar, an airde agus difríocht amháin a breathnaíodh; pléigh go criticiúil an gcuirfeadh an airde amháin an rang amú.

Nasc traschuraclaim

Nasc le Matamaitic, Tomhais agus Sonraí — téann na tomhais airde i gceintiméadair isteach i mbarrachairt an ranga agus i léamh simplí ar an gceann is airde/is giorra.